

Политиката на регионалното развитие в България – нормативно уреждане и институционална структура

Наталия Иванова

The regional development policy relies on really operating legislation and well-structured institutions. The aim is realization of the country's priorities by means of reducing the differences between the regions and those within the regions. This aim could be achieved by effective regional policy management.

Днес България се намира в етап на формиране и реализиране на върната за страната регионална политика. Главното предизвикателство е да бъде намерен балансът между приоритетите на общини, области и планови региони при решаване на важни за тях регионални проблеми. Националните приоритети и разбирания за регионалната политика трябва да са съобразени с основните принципи на европейската регионална политика и препоръките отправени към България в докладите на ЕС за напредъка на страната.

Провеждането на регионалната политика в България се регулира в чл. 20 на Конституцията на Р България, която постановява, че „държавата създава условия за балансирано развитие на отделни региони на страната и подпомага териториалните органи и дейности чрез своята финансова, кредитна и инвестиционна политика”.

Подготовката на България за участие в регионалната политика на ЕС започва през 90-те години, когато Парламентът приема нов Закон за местното самоуправление и местната администрация (1991г.), съобразен с Европейската харта за местно самоуправление и Законът за регионалното развитие (1999г., 2008г.). Законът за регионалното развитие (ЗРР) цели регулирането на проблемите и създаване на условия за постигане на балансираност в регионалното развитие на национален мащаб. В него са предвидени мерки и механизми за въздействие върху процесите на социално-икономическото развитие в отделните региони; ресурсно осигуряване на политиката за регионално развитие и създаване на Национален фонд за регионално развитие и координация на фондовете с регионално въздействие; регламентация на институциите на регионалната политика.

Въпреки, че управлението на регионалната политиката се приема за основна политическа задача и приоритет. България забавя развитието на институционалната си система и това се отразява негативно върху начина на използване на средствата за регионална политика. В тази връзка страната предприема важна стъпка като приема нов Закон за регионалното развитие (ДВ, бр.14/20.02.2004г.; изм. ДВ, бр.32/12.04.2005г.; изм. ДВ, бр.50/31.08.2008г.). Този закон отменя Закона за регионалното развитие от 1999г.

Законът е инструмент, насочен към подпомагане на слаборазвитите и кризисни райони и се превръща в най-важното средство за развитие на регионалната. В него са залегнали целите и задачите на регионалното развитие. Целите на новия Закон са:

- Създаване на условия за балансирано и устойчиво развитие на районите в Р България;
- Създаване на предпоставки за намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в икономическото развитие на страната;
- Развитие на транспортното сътрудничество;

Чл. 2 от ЗРР гласи – „Държавната политика за регионално развитие създава условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхваща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи”.

Законът за регионалното развитие предвижда регионалното развитие да се осъществява в сътрудничество между държавните организации, местните власти, физически лица, икономически организации и неправителствени институции. В него са прокарани принципа на **партньорство** при управление и осъществяване на регионалната политика; на децентрализация; координация между институциите, които ръководят оперативните програми и свързаните с тях финансови средства; насърчаване на регионалните и местните инициативи; развитие на националните, регионалните и местните интереси.

Подзаконовите нормативни актове по Закона за регионалното развитие създават нови консултативни органи и структурни нива – Регионални съвети за развитие, Областни съвети за развитие и Дирекции за техническо съдействие, координация и управление на регионалните програми и планове на регионално ниво (напр. Северен централен планови район по NUTS II). Такива органи вече са създадени във всички 6 района на планиране (напр. Регионален съвет за развитие на Северен централен район за планиране - СЦРП), а Областни съвети се формират във всяка област към съответната областна администрация.

За нуждите на регионалната политика и регионалното развитие са изменени стари и са приети нови закони напр. Закон за устройството на територията (ДВ, бр. 1/02.01.2001г.; изм. ДВ, бр. 61/27.07.2007г.), Закон за устройството на Черноморското крайбрежие (ДВ, бр. 48/15.06.2007г.). Все още се бази приемането на Закон за развитие на планинските райони, което възпрепятства развитието на активна регионална политика в планинските общини.

Друг основен инструмент на политиката на регионално развитие е Националният план за регионално развитие за периода 2000-2006г. (НППР). Той е приет от Министерски съвет на 22.11.1999 г. и формира цялостната, дългосрочно ориентирана и ресурсно осигурена политика на регионално развитие, основана на балансиране на националните, регионалните и местните интереси и приоритети. Всеки план се разработва за 7-годишен период. Основната му функция е да подчини инициативите на местно ниво и централните ведомства на една обща стратегия и последователност за мобилизиране на ограничените ресурси на всички нива. Националният план за регионално развитие е тясно свързан с Националният план за икономическо развитие, изготвен в рамките на специална подготвителна програма за структурните фондове на ЕС и България.

Стратегически документ е Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2005-2015 г. Тя определя дългосрочните цели и приоритети на регионалната политика и представлява отправна точка за придобиване и разпределение на помощта от ЕС при изпълнение на програмите, отнасящи се до регионалното развитие.

- Да определи стратегическите цели на регионалното развитие на страната за периода 2005-2015 г.;
- Да даде ориентири при формулиране и провеждане на секторни политики с регионални последици и да заложи основата за координация на политиката за регионално развитие и останалите политики в районите за планиране;
- Да даде рамка на плановете и програмните документи на другите териториални нива;
- Да осигури съгласуване между политиките за регионално развитие и териториално устройство с оглед постигане на балансирано териториално развитие;
- Да приобщи всички заинтересувани страни към изпълнението на политиките заложи в НСРР.

Мястото и роля на НСРР в системата от стратегически планове и програмни документи за регионалното развитие се определя от ЗРП. Тя чертае подхода „от

горе на долу”, като по този начин е ориентир за областните стратегии за регионално развитие, общинските и регионалните планове за развитие и Националната оперативна програма за регионално развитие. **Стратегията е обобщаващ документ, който обхваща всички ключови елементи на бъдещото регионално развитие.**

Някои от заложените политики ще се реализират в партньорство с други секторни политики или организации, други са предмет единствено на регионалната политика.

Парламентът приема или изменя ЗРР. Българският закон ограничава функциите на законодателния орган в рамките на нормативният акт. Големи правомощия законът дава на **Правителството**. То изпълнява дейности на национално ниво по регионалното развитие, предлага национално концепция за развитие, насоки на регионалната политика и проекти за закони. Тези две институции са компетентните органи на национално ниво. Към тях се отнася и изпълнителният орган, който провежда държавната политика на регионалното развитие **Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ)**. Другите министерства изпълняват онези програми, които са в тяхната компетентност и докладват пред правителството за основните параметри на развитие и изпълнението им.

На регионално ниво регионалната политика се осъществява от местните органи на самоуправление. **Регионалните съвети за развитие (РСР)** са този координиращ орган за провеждане на държавната политика за регионално развитие на ниво район за планиране (NUTS II). Те се създават във всички 6 района за планиране. Основната им задача е да обсъждат и съгласуват проектите на областната стратегия за развитие на съответния район за планиране. Другите задължения и дейности на РСР са описани в ЗРР и в Регионалния план за развитие (РПР) на съответния район за планиране. РПР са стратегически документи на ниво NUTS II и се изготвят в съответствие с чл. 11 от ЗРР и се одобряват на регионално ниво от РСР. РСР на СЦПР е учреден на 14.01.2005 г. в гр. Русе. Проектите, които се разработват в работните групи към РСР са по Оперативни програми 2007-2013 г.

Областен съвет за развитие (ОСР) се създава във всяка област с цел регионалното развитие на територията. Организацията и създаването на съвета са регламентирани с Постановление №104 на Министерски съвет от 02.06.1999 г., обн., ДВ, бр.53, от 11.06.1999 г. и с Правилника за организацията и дейността на областните съвети за развитие – МРРБ обн., ДВ, бр.95, 26.10.1.2004 г. Задачите на ОСР са: обсъжда планове за регионално развитие, изработени на осн. Чл. 9, ал. 4 и 5 от ЗРР; оценява инициативите на общинската регионална агенция, гражданските сдружения и неправителствените организации свързани с регионалното развитие и др. Областният съвет за регионално развитие приема Областна стратегия за развитие и Общинските планове за развитие. Това са стратегически документи на ниво NUTS III и NUTS IV. Например област Русе е приела „Областна стратегия за развитие на Област Русе за периода 2005-2015 г.“. Главната цел на тези програмни документи е изграждане на хармонични условия за функциониране на територията на общините, за осигуряване на нормални условия за бит, труд и живот на населението. Провежданата регионална политика от общините е свързана с разработване на системи за планови документи от общинските съвети, осигуряващи развитието в дългосрочен план. Общинският съвет определя стратегическите направления и критерии за бъдещото регионално развитие на общината и изготвя план за развитието ѝ (напр. „План за развитие на Община Русе 2005-200.13 г.“, обв. ДВ, бр.14 от 20.02.2004 г., изм. ДВ, бр.32 от 12.04.2005 г., ДВ, бр.88 от 04.11.2005 г.[изт. Община Русе]).

В тази статия са представени само основните нормативни актове и институции. Оптимизирането и опростяването на сложната и тромава институционална и нормативна уредба ще улесни потенциалните участници в регионалната политика на България.

Защото политиката на регионално развитие е насочена към преодоляване на различията в нивото на развитие и жизнения стандарт на населението в районите и между районите, чрез комплекс от интегрирани мерки за подпомагане развитието на отделните територии и социално-икономическо възраждане.

За контакти:

Наталия Николова Иванова – докторант към кат. „Европеистика“, факултет Бизнес и Мениджмънт, РУ „Ангел Кънчев“, e-mail:nataliakoleva1972godina@abv.bg

Докладът е рецензиран